

Psychiatrie – historický pohled.

Hana Přikrylová Kučerová

Psychiatrie v dávnověku

- nejstarší lékařský dokument, **EBERSŮV POPYRUS**
– popis deprese, 1900 př. Kr., posedlost, zaříkávání zlých duchů
- biblické popisy duševních poruch, např. Starý zákon, šílenství krále Saula – těžká deprese (BAP) – David – hra na harfu
- magické příčiny duševních poruch – Asyřané, Babylóňané – duševní choroba jako známka morální nečistoty, hříchu; zaklínání, modlitby; trestání X lidové léčitelství (šamani, kněží)
- Řecko – chrámové lékařství (Asklepios)

Muzikoterapie

„I bývalo, že kdykoli napadal boží duch Saula, David, bera harfu, hrával rukou svou i míval Saul polehčení a lépe se mu bývalo, neboť ten duch zlý odstupoval od něho.“

Kniha Samuelova I, kap. 16, odst. 23

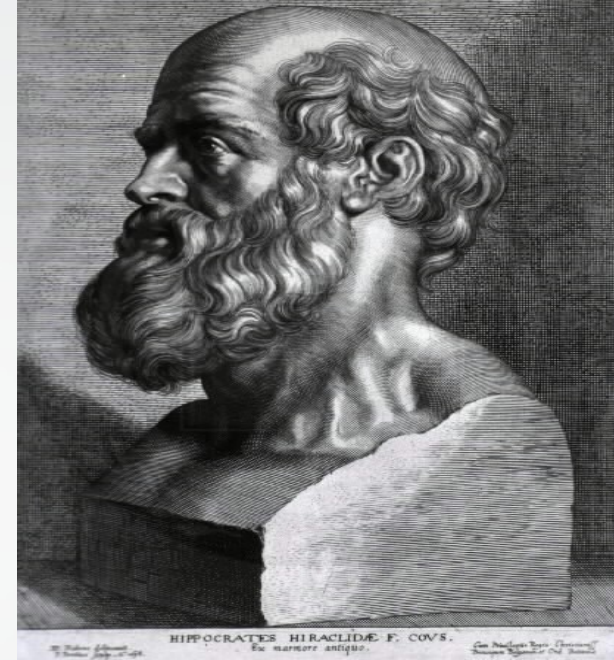

HIPPOKRATES

(460 – 370 př. Kr.)

- 4 tělesné šťávy – sanquis, melanchole, flegma
- první typologie – sanguinik, choleric, melancholik, flegmatik
- duševní choroba – dysbalance tělesných šťáv v mozku
- Paranoia – melancholia, mania
- Frenitis X Hysterie
- léčba – venepunkce, dávidla, projímadla, pocení,

...

GALÉN

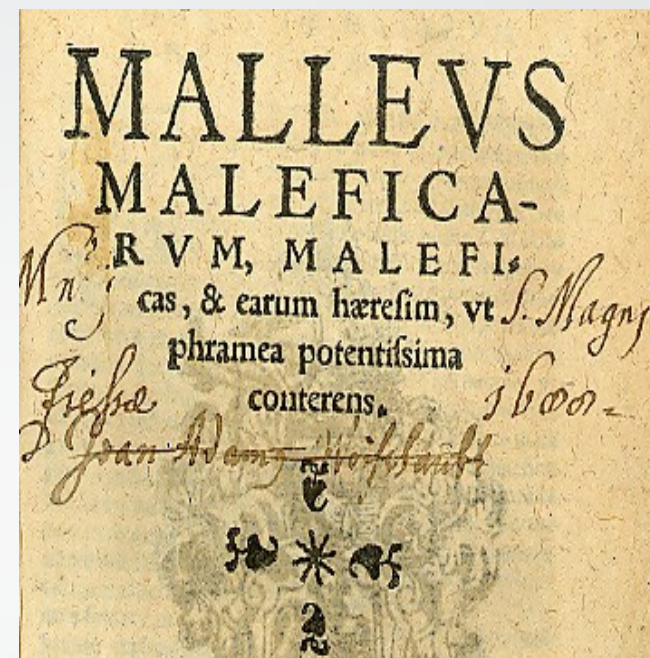
(2. století n.l.)

- římská škola eklektiků
- duševní onemocnění mohou být způsobena přímým onemocněním mozku nebo mohou být odpovědí mozku na nemoc jiné části těla
- pád Říše římské, úpadek humanistického a vědeckého vzdělání v Evropě
- **Codex Theosianus**, 438 – duševní poruchy vyloučeny z medicíny, stávají se předmětem náboženského hodnocení, stíhání „posedlých“

Středověk

- šílenství = čarodějnictví
- izolace duševně nemocných, demonologie – Stigmata Diaboli
- 1487 - MALLEUS MALEFICARUM (Jakob Sprenger a Heinrich Kraemer)
- hospitaly – kláštery - exorcismus, čarodějnické procesy (Severní Morava 1650 – 1680)
- vězení
- 18. století - **FAME, PLAGIS, VINCULIS COERCENDUS EST INSANUS** (CELSUS 14 – 37)
 - duševně nemocný musí být zkrocen hladem, ranami a okovy

Renaissance

- návrat k humanismu, vlastnosti mysli jsou spojovány s tělem a sociálními vlivy
- oddělení církve a vědy, biologické poznatky (W. Harvey – krevní oběh)

- **1. psychiatrická revoluce** - J. Weyer, (1515 – 1588 Trevír) profesor LF V Kolíně n/R, duševní choroby – medicínské příčiny

Osvícenství

- Francouzská revoluce (1789)
- **2. psychiatrická revoluce** – skutečná reforma péče duševně nemocné
- **William Tuke** – York Retreat, Model humánní léčby
- **Philippe Pinel** – Bicetre, Salpêtrière, terapeutický režim, léčba prací, psychodrama, systematická klasifikace duševních poruch

F. Pinel: „Sňal duševně nemocným okovy“

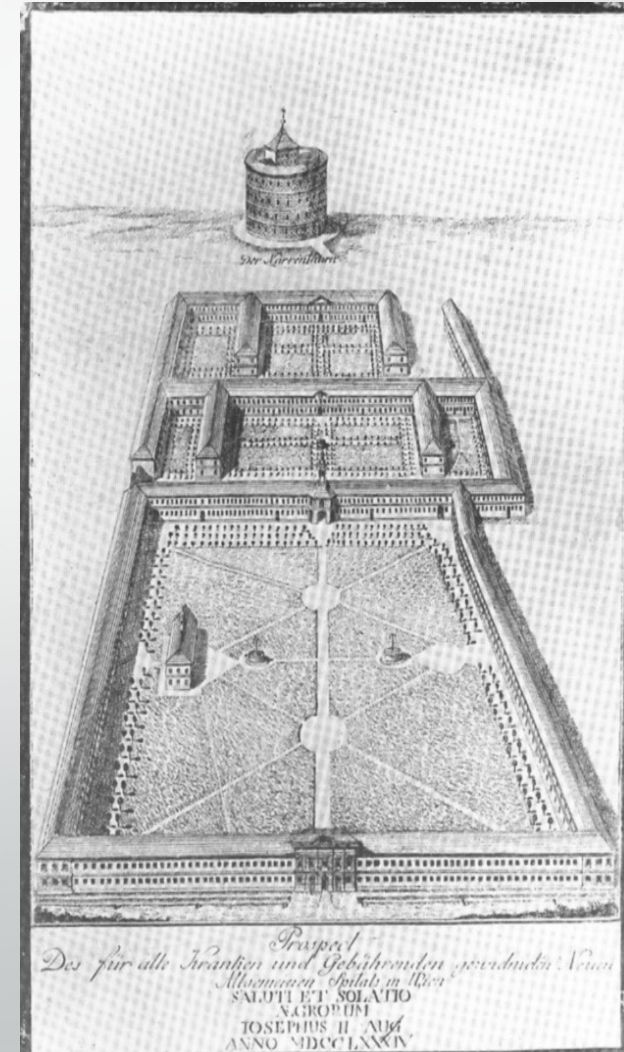
autor obrazu: Charles Louis Muller (1815 – 1892)

První vítězství medicínského nad morálním modelem duševních poruch. Definitivně se medicínský model prosadil až v druhé polovině 19. století.

Středoevropská medicína a psychiatrie na přelomu 19. a 20. století

- **Virchowovská** (Rudolf V., 1821–1902) buněčná medicína - „omnis cellula a cellula“
- izolace duševně nemocných – ústavní psychiatrie
- terapeutická skepse – tělesné cvičení, odpočinek, hydroterapie, elektroterapie
- farmaka – opium, kafr, terpentýn

...

Moderní psychiatrie 19./20. století

Abb. 12. Kraepelin (5) auf der Wanderversammlung der Südwestdeutschen Psychiater in Baden-Baden, u. a. mit Alzheimer (3), Bethe (1), Gaupp (2), Nissl (4) (ca. 1910)

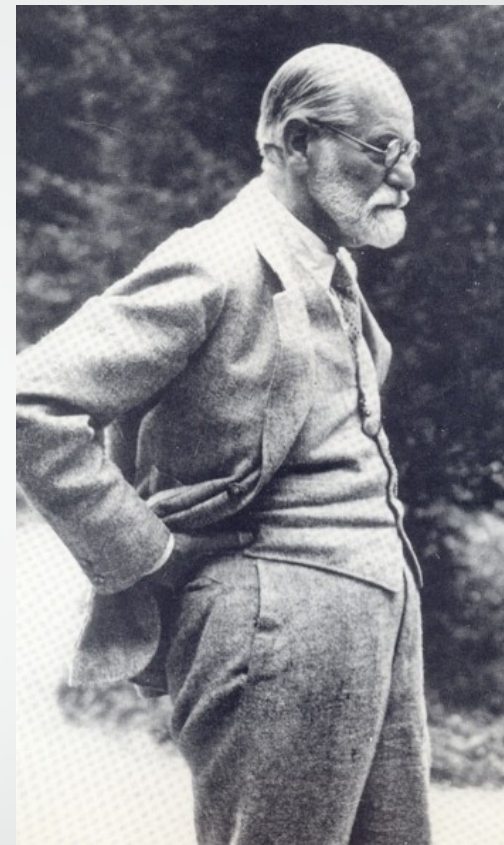
Moderní psychiatrie (19. století)

- 1861 - identifikace Brocových areí, Kraepelinova škola – příčiny duševních nemocí – abnormality neuronálních funkcí
- klasifikace – Einheitspsychose (Evropa), Idiocie (USA)
- E. Kraepelin - dementia praecox
- E. Bleuler – schizofrenie
- J. Baillarger – cyklofrenie
- W. Griesinger – organické duševní poruchy
- K. Bonhoeffer – akutní exogenní reakční typy

První polovina 20. století

EVROPA

- budování ústavní psychiatrie – psychózy
- Organická teorie duševních poruch
- biologický přístup – šokové metody
- 1932 - von Meduna - kardiazolové šoky
- 1935 - M. Sakel - inzulínová terapie
- 1935 - U. Cerletti a L. Bini – elektrokonvulze
- 1900 - S. Freud (1856-1939) – popis nevědomí, psychosexuální vývoj, analýza snů, asociace, přenos a protipřenos, počátky psychoterapie

Fašismus a II. světová válka

- 1933 - zákon o prevenci hereditárních chorob, 400 000 osob sterilizováno
- 1939 - povolení euthanázie, akce T₄, na dětských odděleních zavražděno 10 000 dětí
- 1939 – 1945 - v Německu zavražděno 180 000 psychiatrických pacientů
- odchod mnoha židovských lékařů z kontinentální Evropy (S. Freud)

AKCE T₄ – dr. Karl Brandt

... zavražděním 70 273 pacientů se ušetří
Německé vládě za 10 let 33 731 040 vajíček
a 3 710 414 německých marek
a 40 feniků
byly spočítány také
úspory zeleniny a dalšího
proviantu

Jaroszewski, 1993

203464-5

Druhá polovina 20. st.

USA

- 50-tá léta - psychoanalýza, psychofarmaka
 - 1952 - Delay a Deniker – chlorpromazin
 - 1958 - Kuhn – imipramin
- 60-tá léta - sociální přístupy
- 70-tá léta - empirické výzkumy
- 80-tá léta - biologická psychiatrie, neurovědy, klasifikační systémy DSM III, MKN 10
- 90-tá léta - komunitní psychiatrie, cost-effectiveness, quality assurance

Nobelova cena za medicínu v roce 2000

- ☐ **ARVID CARLSSON** – dopamin a psychomotorika
- ☐ **PAUL GREENGAARD** – mechanismus účinku dopaminu a dalších neurotransmiterů
- ☐ **ERIC KANDEL** – molekulární mechanismy ovlivnění činnosti synapsí

Biologická psychiatrie

Biologická psychiatrie

- **Biologická psychiatrie** se zabývá duševními poruchami a poruchami chování z hlediska přírodovědeckého, tzn. hledá, zkoumá a vysvětluje jejich příčiny, důsledky a možnosti léčby na základě pozorování změn fyzikálních a chemických procesů v organismech.
- Výchozí postulát:

Při duševních poruchách dochází k narušení přenosu signálu v CNS.

Biologická psychiatrie

- Není dosud jasné, co je primární příčinou vzniku většiny duševních poruch a jaké jsou molekulární mechanismy vedoucí k terapeutickým účinkům používaných léčiv.
- Ze zřejmých etických důvodů jsou přitom studovány hlavně modelové systémy.
- Při formulaci a ověřování hypotéz o molekulárních mechanismech provázejících vznik nebo léčbu duševních poruch vychází autoři hlavně z pozorování mechanismů účinků látek s psychotropními účinky.
- Dosavadní pozorování svědčí o tom, že při duševních poruchách je porušen normální přenos nervového signálu, a to zvláště v oblasti chemických synapsí.

Klasifikace duševních poruch

Klasifikace duševních poruch

- nutnost klasifikace pro vhodnou diagnostiku, léčbu, výzkum
- neznalost přesných příčin – nutnost popisu zjistitelných příznaků
- validita jednotlivých takto vytvořených poruch

Klasifikace duševních poruch

- MKN 10 (ICD-10) – současná klasifikace užívaná mezinárodně v celé medicíně
- pro psychiatrii má vyhrazené písmeno F
- 10 kategorií Fo – F9 + poskupiny
- možnost rozšíření dg. na více osách
- dětské diagnózy F7 – F9
- výskyt více poruch = komorbidita

Klasifikace duševních poruch

- Organické duševní poruchy Foo.x až Fog.x
 - Demence
 - Organické psychosyndromy
 - Deliria nevyvolaná účinkem psychotropních látek
 - Organická halucinóza
 - Organické poruchy nálady aj.
 - Postencefalitický syndrom
 - Postkomoční syndrom

Klasifikace duševních poruch

- Poruchy způsobené užíváním návykových látek F10.x až F19.x
 - 0: akutní intoxikace
 - 1: škodlivé užívání
 - 2: syndrom závislosti
 - 3: odvykací stav
 - 4: odvykací stav s deliriem
 - 5: psychotická porucha
 - 6: amnestický syndrom
 - 7: psychotická porucha reziduální a s pozdním nástupem

Klasifikace duševních poruch

- F10 – alkohol
- F11 – opioidy
- F12 – kanabinoidy
- F13 – sedativa/hypnotika
- F14 – kokain
- F15 – jiné stimulanty, včetně kofeinu
- F16 – halucinogeny
- F17 – tabák
- F18 – org. rozpouštědla
- F19 – více látek nebo jiné drogy

Klasifikace duševních poruch

- Schizofrenie a další psychózy F20.x až F29
 - Schizofrenie
 - Paranoidní
 - Hebefrenní
 - Katatonní
 - Simplexní
 - Schizotypní porucha
 - Porucha s bludy
 - Indukovaná psychotická porucha
 - Akutní a přechodné psychotické poruchy
 - Schizoafektivní poruchy

Klasifikace duševních poruch

- Poruchy nálady (afektivní poruchy) F30.x až F39.x
 - Deprese
 - Mánie
 - Bipolární afektivní porucha
 - Dysthymie
 - Cyklothymie

Klasifikace duševních poruch

- Neurotické, stresové a somatoformní poruchy
 - Panická porucha
 - Fobie
 - OCD
 - PTSD
 - Hypochondrická porucha
 - Dissociativní a konverzní poruchy

Klasifikace duševních poruch

- Syndromy poruch chování, spojené s fyziologickými poruchami a somatickými faktory F50.x až F59.x
 - PPP
 - Neorganické poruchy spánku
 - Sexuální poruchy - dysfunkce

Klasifikace duševních poruch

- Poruchy osobnosti a chování u dospělých F60.x až F69
 - Poruchy osobnosti
 - Patologické hráčství
 - Pyromanie, kleptomanie
 - Transsexualismus
 - Parafilie (poruchy sexuální preference)

Klasifikace duševních poruch

- Mentální retardace F70.x až F79
 - Lehká (IQ 50-69, mentální věk 9-12 let)
 - Střední (IQ 35-49, mentální věk 6-9 let)
 - Těžká (IQ 20-34, mentální věk 3-6 let)
 - Hluboká (IQ pod 20, mentální věk pod 3 roky)

Klasifikace duševních poruch

- Poruchy psychického vývoje F80.x až F89.x
 - Specifické (SPU, dysfázie)
 - Pervazivní (dětský autismus, Aspergerův sy aj.)

Klasifikace duševních poruch

- Poruchy chování a emocí se začátkem obvykle v dětství a v dospívání F90.x až F98
 - F90: hyperkinetické poruchy
 - F91: poruchy chování
 - F92: smíšené poruchy chování a emocí
 - F93: emoční poruchy se začátkem specif. v dětství
 - F94: poruchy sociálních funkcí
 - F95: tikové poruchy
 - F96: jiné poruchy (enuréza, enkopréza, koktavost...)

Literatura

- Svoboda, Češková et al.: Psychopatologie a psychiatrie. Praha, Portál, 2006.
- Höschl, Libiger, Švestka et al.: Psychiatrie. Praha, Tigis, 2002.
- Raboch, Zvolský et al.: Psychiatrie. Praha, Galén, 2001.

Děkuji za pozornost.